

Віктор Мініч

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті доведено, що недосконалість законодавчої бази інвестиційної діяльності, з одного боку, викликає недовіру іноземного інвестора, з іншого – гальмує активізацію внутрішньої інвестиційної діяльності та економічний розвиток, що віддаляє позицію України у рейтингах міжнародної інвестиційної привабливості. Тому сьогодні нагальною потребою є формування в Україні ефективної державної інвестиційної політики, основні засади якої повинні бути чітко визначені законами та спеціально розробленими підзаконними актами.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, економічний розвиток, інвестиційна політика.

ним з найнижчих серед європейських країн, у тому числі постсоціалістичних, що мали рівні з Україною стартові умови соціально-економічної трансформації, а зараз досягли переважно успішних результатів. Хоча на початок 2009 року, обсяг іноземних інвестицій на душу населення в Україні був максимальним за всі роки з початку інвестування (близько 800 дол. США станом на 1 січня 2009 року), протягом останніх років, він більш, ніж на третину, був менший, ніж обсяг іноземних інвестицій на душу населення в Росії, у п'ять разів менший, ніж у Польщі, та більш, ніж у 10 разів менший показників Угорщини та Чехії [5, с. 67].

Разом з цим, формування інвестиційного клімату в Україні має втілюватися відповідно до закономірностей, що притаманні перехідним економікам. Процес інвестування в країнах з перехідною економікою (країни Південно-Східної Європи та СНД) є тісно пов'язаним з загальною структурною трансформацією всіх сфер діяльності та здійсненням фундаментальних політичних та економічних реформ. Хоча пріоритети політики країн регіону відносно іноземного інвестування різняться у відповідності до градації економічних структур та інституційних умов (наприклад, в Російській Федерації, Казахстані та Азербайджані, економіка яких базується на природничих ресурсах, більша частина питань політики стосується управління у сфері нафто- та газовидобування), невпевненість потенційних інвесторів у стабільності економічного та політичного середовища перешкоджає реалізації потенційних можливостей у сфері інвестування кожної з даних країн. Недовіра іноземних інвесторів підкріплюється й незначним досвідом діяльності на території даних країн через закритість їхнього ринку у минулому. Як результат, іноземні інвестори починають свою діяльність на території країн з перехідною економікою здебільшого з невеликих операцій, що дозволяє їм спершу зібрати необхідну інформацію для оцінки можливостей своєї діяльності та пов'язаних з цим ризиків. У той час, як економіка даних країн потребує значних обсягів ПІІ, іноземні інвестори не бажають ризикувати значним капіталом в умовах невизначеності та віддають перевагу портфельним інвестиціям над стратегічними вкладеннями, що позбавляє приймаючі країни можливості переймання іноземного досвіду організації та ведення бізнесу, новітніх технологій та професійного менеджменту. Крім того, виходячи на світовий ринок капіталів, слід враховувати, що попит на інвестиційні ресурси у світі в цілому значно перевищує пропозицію. Отже, поява України на світовому ринку передбачає боротьбу за їх залучення [10, с. 388].

В умовах європейської інтеграції та у контексті міжнародних економічних процесів, що визначають стан розвитку інвестиційної діяльності у світі, сьогодні формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні ускладнюється низкою перешкод, притаманних економіці, що перебуває у трансформаційному стані. Основною з таких перешкод є недосконалість правової бази регулювання інвестиційної діяльності, що гальмує надходження не тільки значних, а й необхідних обсягів ПІІ. Розвиток законодавчої бази, що впливає на всі сфери економічної діяльності країни, є чи не найголовнішим чинником її інвестиційної привабливості. Разом з іншими передумовами інвестиційного процесу він формує сферу діяльності інвестора, визначаючи основні пріоритети її подальшого розвитку.

Правова система України складається з низки законів та інших нормативних актів, що регулюють весь комплекс питань інвестиційної діяльності. До основних

Постановка проблеми

В умовах глобалізації відбувається певне зближення внутрішніх і міжнародних умов господарського розвитку та, відповідно, зростання ролі та значення міжнародних економічних критеріїв у системі оцінок стану економічного розвитку окремих країн. Насамперед, це стосується умов інвестиційної діяльності, які у різних країнах мають істотні відмінності. Насьогодні обсяг внутрішніх інвестицій, що виступає індикатором економічної стабільності та перспективності одержання прибутку, в Україні є недостатнім для модернізації національної економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Проблеми ролі та місця інвестиційної діяльності в економічному розвитку країни, а також дослідження світових тенденцій розподілу інвестиційних ресурсів та формування ефективної стратегії залучення інвестицій в економіку країни досліджували вітчизняні вчені: Гаврилюк О., Гришаєва Ю., Жаліло Я., Макогон Ю., Малютін О., Пехтерева Ю., Покришка Д., Реверчук Н., Реверчук С., Савіна Г., Скаршевський В., Скоморович І., Хаджинов І., Шкадюк В. та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз процесу залучення інвестицій та можливості інвестиційного розширення спирається на вивчення чинників, що формують інвестиційний імідж країни та впливають на обсяг інвестиційних надходжень. Однак різноманітність цих чинників, а також відсутність системного підходу до їх класифікації в наукових працях ускладнює процес оцінки впливу окремо кожного з них на процес інвестування та виявлення основних перешкод залучення інвестицій в економіку України. В даному контексті особливого значення набуває вивчення стану інвестиційної привабливості, ефективного використання інвестиційних ресурсів в Україні та чинників, що впливають на їх якість. Науковці стверджують, що виявлення шляхів залучення іноземного капіталу, який сьогодні ще не став одним з головних елементів економічного зростання в Україні, набуває пріоритетного значення [10, с. 387].

Мета

Метою статті є визначення основних напрямів активізації інвестиційного потенціалу України в умовах євроінтеграції.

Обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у розрахунку на душу населення в Україні сьогодні є од-

Вигляд основного матеріалу

нормативних актів, регулюючих інвестиційну діяльність, що були прийняті за роки незалежності в Україні, відносяться закони «Про інвестиційну діяльність», «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україну», Декрет Кабінету Міністрів України «Про режим іноземного інвестування» (основні державні гарантії захисту іноземних інвестицій у відповідності до яких у повному обсязі пізніше увів Закон України «Про режим іноземного інвестування»); Закони України «Про цінні папери і фондову біржу», «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження», «Про внесення змін до деяких Законів України з метою стимулювання інвестиційної діяльності» та інші.

Численність законів та підзаконних актів породжує їх неузгодженість між собою, запутаність регуляторного середовища, його нестабільність, суперечливість та неоднозначність. Нестабільність законодавства підсилюється частими внесеннями змін до чинних нормативних документів під тиском лобістських груп у парламенті та уряді. Цивільний та Господарський кодекси України містять протиріччя в питаннях регламентації регулювання підприємницької діяльності та мають ряд положень, що не відповідають вимогам ринкової економіки та спрямовані на збереження привілейованого становища державного сектору економіки, з можливістю його втручання в приватні комерційні відносини [10, с. 388].

Недосконалість законодавства породжує також перешкоди адміністративно-правового характеру, з якими стикається іноземний інвестор. Слід наголосити, що висока якість законодавства для залучення іноземного капіталу ще не гарантує можливостей для діяльності інвестора. Адже законодавство має підкріплюватися ефективним механізмом його виконання. Тобто інвестиційна діяльність може відбуватися вільно і активно лише в умовах верховенства права.

Савіна Г. Г. та Гришаєва Ю. Г. вважають, що «сучасний регуляторний вплив в Україні характеризується бюрократизмом та корупцією, прийняттям підзаконних актів, які вступають в силу негайно, або навіть мають зворотню дію. Іноземні інвестори відзначають необхідність укладення неформальних стосунків з представниками державних органів для отримання можливості ведення бізнесу. Корупція підвищує вартість інвестицій, а бюрократія створює бар'єри на шляху їх входження. Дослідження експертів Світового банку щодо прямого іноземного інвестування виявили обернений зв'язок між зростанням індексу корупції та обсягом ПІІ на душу населення в країні. Також відмічено падіння індексу конкурентоспроможності країни в міру зростання індексу корупції та зростання частини робочого часу, що витрачає керівник на контракти з державними чиновниками при зростанні індексу корупції в країні» [10, с. 388].

До основних конкурентів України за сприятливістю інвестиційного законодавства на світовому ринку капіталів, можна віднести Китай, Бразилію, Росію та країни ЦСЄ. Варто наголосити, що останнім часом жоден регіон світу не досяг лібералізації регулювання ПІІ в такій мірі, як країни ЦСЄ, які практично усунули законодавчі перепони для іноземного інвестування через ліквідування вимоги до ліцензування, відкриття раніше заборонених сфер економіки та введення заохочувальних стимулів. Законодавством даних країн іноземним інвесторам забезпечується мінімізація фінансових ризиків та витрат на переказ прибутків, надання інвестиційних гарантій. Завдяки цьому у структурі інвестиційних потоків країн

ЦСЄ значна частка належить таким країнам, як Чехія та Угорщина [9, с. 137].

В Україні ж спеціальне законодавство про іноземні інвестиції, а також державні гарантії захисту іноземних інвестицій, визначені законодавством України, не регулюють питання валютного, митного та податкового законодавства, чинного на території України, якщо інше не передбачене міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Законодавством України державні гарантії захисту інвестицій визначено як систему правових норм, які спрямовані на захист інвестицій та не стосуються питань фінансово-господарської діяльності учасників інвестиційної діяльності та сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів). З цієї причини Україна розглядається іноземними інвесторами як зона підвищеного ризику [12]. Тож першочерговим завданням в процесі створення належних умов для ефективного залучення інвестицій в економіку України є удосконалення законодавчої та нормативної бази щодо державного регулювання інвестиційної діяльності.

Судова система в Україні має низький ступінь довіри з боку іноземного інвестора, що пояснюється неоднозначністю рішень щодо розв'язання ділових та інвестиційних спорів за участю іноземних інвесторів, тому потребує реформування. Як свідчить судова практика в Україні, домогтися реалізації норм Закону в судовому порядку, які повинні забезпечувати певну стабільність для інвестора, є досить складною і пов'язаною з численними перешкодами задачею. Це, перш за все, стосується дотримання гарантії збереження незмінності законодавства протягом десяти років для іноземного інвестора, встановленої Законом України «Про режим іноземного інвестування».

Ще однією перешкодою активізації інвестиційної діяльності в Україні в останні роки є політична нестабільність. Часта зміна урядів, політичного курсу та умов ведення бізнесу викликали недовіру іноземних інвесторів та створювали додаткові ризики та небажання іноземних та вітчизняних інвесторів вкладати кошти в українську економіку.

Додатковий ризик потребує підвищення прибутковості інвестицій, чого законодавство України не може гарантувати. Низька довіра до влади спонукає національних інвесторів до приховування та вивезення капіталу, а іноземних – до вибору країн з більш стабільною політичною обстановкою [10, с. 389].

Отже, інвестиційна політика держави має бути спрямована на досягнення стабільності правового поля, ліквідацію криміналізації економіки, зниження рівня корупції, створення ефективної системи захисту прав інвесторів, тобто незалежної судової системи в Україні.

Політика лібералізації в приймаючих країнах створює ряд переваг щодо інвестиційних можливостей. Якщо на початку 90-х років ще до поглиблення трансформаційного стану показники економічного розвитку та інвестування в Україні та країнах Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) можна було порівнювати між собою, а за оцінками Дойч-банку ступінь розвитку України була порівняною з Францією, то на сьогоднішній день, враховуючи цілеспрямовані дії країн ЦСЄ у напрямі лібералізації інвестиційної діяльності, вони є майже непорівнянними. Вже у середині 90-х років порівняння перенеслися до більш досяжного ідеалу – Польщі, однак здійснення реформ щодо залучення ПІІ протягом останнього десятиріччя в Польщі, як і у всіх країнах ЦСЄ, вивели її далеко вперед у порівнянні з Україною. Найбільш вдалим об'єктом для

порівняння серед зазначених країн з Україною сьогодні може бути Молдова, однак, навіть вона займає випереджаючу позицію за проведенням реформ порівняно з Україною. Найяскравіше це демонструє питання врегулювання на законодавчому рівні захисту прав власності, в тому числі на землю. В Україні неврегульованість даного питання є однією з вагомих перешкод на шляху входження стратегічних іноземних інвесторів: незважаючи на введення національного режиму участі іноземних інвесторів у приватизації майна усіх груп приватизації, відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо забезпечення приватизації» № 468/95 від 25.06.1995 р. та Закону України «Про приватизацію державного майна» № 2163-XII від 04.03.1992 р., Указом Президента України «Про приватизацію й оренду земельних ділянок несільськогосподарського призначення для здійснення підприємницької діяльності» № 608 від 12.06.1995 р. визначено, що юридичним і фізичним особам-нерезидентам земельні ділянки можуть надаватися тільки в довгострокову оренду [6]. В Молдові право приватної власності на землю вже давно є законодавчо закріпленим [12].

Міжнародна практика свідчить, що країнам, які проводили політику відкритості щодо входження іноземних інвесторів їх активної участі у приватизаційних процесах, достатньо було 8–10 років, щоб відновити свій економічний потенціал. Стимування ж приватизаційних процесів призвели до обмеженості інвестиційних ресурсів, погіршення стану наявної інфраструктури. В країнах з трансформаційною економікою інвестиційна привабливість пов'язана з результативністю приватизаційних процесів найтіснішим чином. З огляду на притаманне Україні існування значного опору приватизації більшої частки підприємств, пояснюючи це намаганням захистити вітчизняних інвесторів та недопущення іноземних інвесторів до стратегічних галузей та сфер діяльності країни, стає зрозумілим відрив між ступенем інвестиційної активності та економічного розвитку України від більшості Європейських країн [10, с. 389–390].

Слід зазначити, що на першому етапі приватизаційних процесів істотно активізується інвестиційна діяльність внутрішніх інвесторів. В Україні процес реформування власності остаточно ще не завершено, а приватизація більшості підприємств відбувалася лише впродовж останніх п'яти років, але так і не забезпечила їх ефективним власником. Крім того, в Україні процеси приватизації від самого початку мали непрозорий, несправедливий і заполітизований характер, що спричинило негативне ставлення до приватизації національних вкладників та відштовхувало іноземних інвесторів від входження в український підприємницький простір. Приватизація деяких об'єктів в Україні мала досить сумнівний характер та в деяких питаннях навіть незаконне підґрунтя (зокрема, приватизація «Криворіжсталі», «Луганськтепловоз», «Дніпроенерго») [1]. У зв'язку з цим вплив подальших процесів приватизації державної власності на активізацію інвестиційної діяльності в Україні буде посилюватись.

Сьогодні ж можна констатувати, що Україна поки що займає останні щаблі серед країн регіону ЦСЄ за перебігом процесу реформування власності та надання інвесторам відповідних гарантій. Так, за оцінкою Property Rights Alliance, проведеною у 2009 р., ступінь захисту матеріальної та інтелектуальної власності в Україні є найнижчою серед країн регіону [7].

В Україні ж з 1.07.1997 р. підприємства з іноземними інвестиціями втратили податкові пільги, які були

податковими канікулами терміном на п'ять років. Крім того, податкова система в Україні є однією з найбільш ускладнених та громіздких серед країн ЦСЄ. В Україні нараховується 98 видів податкових платежів в той час, як, наприклад, в Естонії підприємства сплачують 11 видів податків, в Болгарії – 27, в Польщі – 43, в Казахстані – 34, в середньому серед країн ЦСЄ – 50 видів податків. За даним критерієм Україна значно поступається країнам ЄС-25, серед яких найбільша кількість податків в Польщі – 43 та Словенії – 34. Підприємство в Україні має заповнити 92 сторінки податкових декларацій, тоді як середній в світі показник становить 35 сторінок [3].

Ставка податку на прибуток в Україні є вищою, ніж у багатьох країнах ЦСЄ та СНД, що є вагомим стримуючим фактором для входження іноземних інвесторів. Крім цього, перешкоджаючими чинниками є й механізм адміністрування податків, зборів та обов'язкових платежів, а також непрогнозованість дій уряду щодо встановлення нових податків та податкових платежів. На відміну від розвинених європейських країн податкове середовище в Україні характеризується вкрай нерівномірним розподілом податкового тиску. Він виявляється надмірним для легально працюючих суб'єктів господарювання на тлі великої частки «тіньового» сектору економіки. «Тінізація» української економіки (під якою слід мати на увазі ухилення від сплати податків), яка в деяких сферах економіки сягає понад 60% (наприклад, в легкій промисловості) ускладнює співпрацю іноземних інвесторів, які намагаються вести прозорий та легальний бізнес, з вітчизняними підприємствами, що фінансово неспроможні здійснювати цілком прозорі операції через ризик вилучення великої частки прибутку. Отже, значна частка інвестиційних ресурсів в Україні неминуче залишаються неконтрольованими з боку інвестора. Така ситуація перешкоджає входженню та легальному веденню бізнесу іноземного інвестора в Україні, ускладнює можливість безперешкодної репатріації прибутку. Насамперед, викликана вона фіскальним підходом податкової політики, пріоритетом якої є забезпечення поточних податкових надходжень до бюджету. виправити ситуацію в даному питанні можливо шляхом використання стимулюючого підходу податкової політики, в основу якого повинно бути покладено одночасне забезпечення поточних та майбутніх податкових грошових потоків [10, с. 390].

Для підвищення інвестиційної привабливості в Україні повинна постійно проводитися оцінка впливу нормативних документів та проектів законів України відносно податкового середовища. Особливо це стосується законопроектів, що передбачають встановлення диференційованих податкових ставок на прибуток підприємств, а також надання чи скасування податкових пільг. Вони повинні бути націлені на створення адекватної політики щодо регулювання діяльності іноземних інвесторів на території України і ґрунтуватися на врівноваженні інтересів конкретного інвестора та країни його базування з інтересами України та внутрішніх суб'єктів господарювання. На законодавчому рівні мають бути вжиті заходи щодо запобігання рецесійним процесам у випадку трансферу відсталих технологій або методів організації виробництва. Відповідними нормативними документами має бути визначеною категорія «доброчесної інвестиції», за якої інтереси обох сторін можуть бути взаємоузгодженими. У даному контексті надання додаткових пільг чи будь-яких державних гарантій повинно застосовуватися лише до інвестицій, які класифікуються як «доброчесні» та належать до встановлених державною стратегією пріоритетних сфер соціально-економічного розвитку [11].

Світовий досвід доводить, що для більшості стратегічних іноземних інвесторів встановлення пільг не слугує стимулюючим фактором. Натомість створення умов добросовісної конкуренції, встановлення цивілізованих правил ведення бізнесу, які на сьогодні в Україні відсутні, є основою підвищення інвестиційної привабливості. Податкове законодавство України не жорсткіше за законодавство інших країн, але процедура оподаткування в Україні носить вибіркового характеру. З точки зору ж крупного іноземного інвестора, в тому числі ТНК, встановлення додаткових пільг взагалі не може розглядатися стимулюючим фактором. Воно може бути перевагою лише для невеликих або слабких інвесторів. Відтак, встановлення пільг призводить не лише до зменшення надходжень до бюджету, а й до входження на внутрішній ринок слабких інвесторів, неспроможних суттєво вплинути на соціально-економічний розвиток держави. Крім того, пільговий режим оподаткування, що застосовується до іноземного інвестування, може спричинити дискримінацію по відношенню до національних інвесторів, а користь від поживлення інвестиційної активності завдяки таким поступкам майже повністю може нівелюватися внаслідок значних зловживань з боку національних підприємств [10, с. 391].

В Україні підставою для надання митних пільг може бути або належність особи до осіб, які мають на це право згідно зі своїм правовим статусом (представники іноземних держав та їх співробітники і інші іноземні особи), або факт переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, ввезення на митну територію яких або вивезення за їх межі цієї території дозволяється законодавством України за умови несплати мита, зниження ставок мита, встановлення тарифних квот (тарифні пільги) [2].

Однак, слід наголосити, що послаблення митних бар'єрів для підприємств з іноземними інвестиціями, що використовується як стимулюючий фактор в Україні, потребує серйозного державного регулювання з метою запобігання зловживання пільгами щодо митного та акцизного обкладення з боку спільних підприємств. Використання пільгових умов по відношенню до інвестора таїть у собі небезпеку залучення до країни спекулятивних капіталів, тому потребує поєднання з активним регулюванням форм і напрямів діяльності іноземних інвесторів у країні. Використання зменшення митних тарифних і нетарифних бар'єрів може призвести до значного збільшення імпорту в країну як більш вигідної перспективи у порівнянні з вкладенням капіталу в організацію внутрішнього виробництва в Україні. Хоча використання такого роду стимулів переслідує ціль збільшення обсягів інвестицій, насправді воно об'єктивно сприяє зменшенню притоку стратегічних іноземних інвестицій. В результаті ринок України може бути заповненим імпортованими товарами, більш дешевими у порівнянні з аналогічними товарами національного виробництва, що може стати загрозою національній виробничій безпеці України [10, с. 391].

Податкова та митна політика країни, направлена на створення спеціальних режимів для іноземних інвестицій та надання пільгових умов діяльності, не обов'язково повинна розповсюджуватися на всю її територію. Світова практика доводить, що нерідко чинником стимулювання іноземної інвестиційної діяльності можуть слугувати й державні заходи щодо використання на її території механізму інвестиційних преференцій, а саме: створення спеціальних економічних зон (СЕЗ) та запровадження режиму територій пріоритетного розвитку (ТПР). Але світовий досвід також свідчить, що їх

створення може відігравати вирішальну роль у зміцненні економічного розвитку країни лише за умови активної й організованої участі держави в інвестиційному процесі [4]. Зокрема, створення пільгового режиму оподаткування та спеціального режиму інвестиційної діяльності на окремих територіях вимагає пильного контролю з боку державних органів. Це пояснюється неоднозначністю результатів діяльності СЕЗ і ТПР в Україні, порядок створення, функціонування й ліквідації яких визначені Законом України «Про загальні основи створення й функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [6]. Світова практика свідчить про першочерговість фундаментальних стимулів іноземного інвестування, заснованих на розробці нормативно-правових механізмів керування інвестиційною діяльністю, які стосуються економічного розвитку країни-реципієнта, а саме: підвищення економічного, інфраструктурного, науково-технічного, трудового потенціалу, місткості споживчого ринку тощо, тоді як роль спеціальних стимулів, таких як надання податкових та митних пільг, є другорядною.

Отже, сьогодні нагальною потребою є формування в Україні ефективної державної інвестиційної політики, основні засади якої повинні бути чітко визначені законами та спеціально розробленими підзаконними актами. Крім прямого впливу, що здійснює держава безпосередньо на процес інвестиційної діяльності, застосовуючи певні важелі регуляторного впливу, існує вплив опосередкований, обумовлений загальними передумовами економічного розвитку, які продукуються через механізм нормативного та законодавчо-правового державного регулювання національної економіки. Так, недосконалість законодавчої бази інвестиційної діяльності, з одного боку, викликає недовіру іноземного інвестора, з іншого – гальмує активізацію внутрішньої інвестиційної діяльності та економічний розвиток, що віддаляє позицію України у рейтингах міжнародної інвестиційної привабливості за показниками макроекономічного розвитку.

Тому на сучасному етапі економічного розвитку ключовими напрямками активізації інвестиційної діяльності в Україні, на нашу думку, є лібералізація зовнішньоекономічної діяльності та внутрішнього інвестиційного режиму, що передбачає врегулювання на законодавчому рівні умов та правил інвестиційної діяльності, насамперед, впровадження ефективної податкової та митної політики, а також забезпечення прозорості приватизаційних процесів та гарантування прав власності.

Перспективу розвитку подальших досліджень вбачаємо у вивченні кращого світового та європейського досвіду інвестиційної діяльності з метою його впровадження в Україні.

Література.

1. Аналіз стану зовнішньої безпеки України: основні загрози та пропозиції щодо подолання кризових явищ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niisp.gov.ua/articles/152>.
2. Закон України «Про Єдиний митний тариф» №2097–XII від 05.02.1992 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Інвестиційний клімат України: проблеми формування та загрози поліпшення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/March/12.htm>.
4. Макогон Ю. В., Хаджинов І. В. Щодо удосконалення системи розподілу повноважень між органами управління в умовах спеціальних економічних зон [Електро-

ний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Table/Stol5/009.htm>.

5. Малютин О. К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні // [О. К. Малютин] «Фінанси України». – 2008. – № 11. – с. 64–74.

6. Пехтерева Ю. Економіко-правовий механізм залучення іноземного капіталу в економіку України і місце у ньому спеціального режиму інвестування [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php>.

7. Покришка Д., Бабанін О., Шкадюк В. Динаміка інвестиційного клімату країн Східної Європи – досвід для України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/June2009/01.htm>.

8. Пряме іноземне інвестування у світогосподарських процесах: Автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.01.01/ [О. В. Гаврилюк]: Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1999. – 35 с. – укр.

9. Реверчук С. К., Реверчук Н. Й., Скоморович І. Г. та ін. Інвестологія: наука про інвестування: Навчальний посібник / [С. К. Реверчук, Н. Й. Реверчук, І. Г. Скоморович та ін.] За ред. докт. екон. наук, проф. С. К. Реверчука. – К.: АТІКА, 2001. – 264 с.

10. Савіна Г. Г., Гришаєва Ю. Г. Визначення основних перешкод залучення інвестицій в економіку України у контексті світового досвіду // [Г. Г. Савіна, Ю. Г. Гришаєва] Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Сборник научных трудов. Донецк: ДонНУ, 2010. – С. 386–392.

11. Скаршевський В. Г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Table/Stol15/014.htm>.

12. UNCTAD, World Investment Report 2006: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.unctad.org/en/does/wir2006_en.pdf.

УДК 327.5

Юрій Овчаренко

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРУКТУРИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

В статті аналізується сучасна система провідних міжнародних організацій, які забезпечують безпеку в Європі. Висвітлюються історичні передумови формування основ європейської безпеки в повоєнній Європі та за часів «холодної війни». Дається оцінка ефективності військово-політичного та інституціонального співробітництва між основними міжнародними організаціями, що визначають на нинішньому етапі архітектуру європейської безпеки. Окремо наголошується на важливій ролі України в сучасних процесах формування європейської безпеки.

© Овчаренко Ю.О., 2011.

Ключові слова: європейська система безпеки, стратегічне партнерство, безпекове середовище, механізми колективної безпеки, євроінтеграція.

✎ Аналізуючи стан і перспективи розвитку сучасного європейського світового політичного й безпекового простору, не можна не згадати тезу одного відомого політолога і філософа Ф. Фукуями про те, що, можливо, не зважаючи на період певного постіндустріального затишшя, історія візьме ще один новий старт.

Певні ознаки цього неважко помітити в процесах формування новітньої багатополусної системи міжнародних відносин, які супроводжуються виникненням нових центрів сили в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та Латинській Америці, поступовим поверненням Росії до ліги великих держав, утвердження енергетичних ресурсів як геополітичної зброї тощо.

✎ Серед сучасних вчених вагомий внесок в дослідження проблеми інтеграції України до сучасних структур колективної безпеки зробили: Ю. І. Бут, А. С. Гальчинський, О. І. Грінченко, О. П. Дзьобань, І. П. Козинець, Б. О. Косевцов, Г. М. Перепелиця, М. Пальчук А. І. Семенченко, В. М. Телилим, Ю. П. Терещенко. Вони розглядали проблеми національної безпеки держави, стратегічного планування та перспектив інтеграції України в МСРБ.

✎ Сучасний світ стає дедалі складнішим і взаємозалежнішим, загрози безпеці набувають багатопланового транскордонного характеру, а традиційні методи боротьби з ними потребують суттєвої модернізації. Зокрема, такі проблеми, як: тероризм, сепаратизм, незаконний обіг наркотиків або нелегальна міграція, більше не мають чітких географічних ознак, а підходи міжнародної спільноти до їх розв'язання вже не відповідають «чорно-білій» логіці, як це було за часів блокового протистояння.

У сучасному безпековому контексті на порядку денному стоять такі «незвичайні» завдання, як захист прав людини й забезпечення стабільності, демократії та сталого розвитку. Прагматичні економічні інтереси держав, порівняно з політичними та військовими, набувають першочергової пріоритетності. Поряд з цим надзвичайно важливими складовими глобалізації сучасного світу залишаються процеси європейської та євроатлантичної інтеграції, які більш, ніж півсторіччя, залишалися орієнтиром західної цивілізації в розбудові демократичного й безпекового життєвого простору.

За умов активного формування сучасної європейської системи безпеки Україна як європейська держава, що будує своє майбутнє на основі загальноєвропейських цінностей, не може залишатися осторонь цих процесів. Адже відповідь на виклики часу полягає в здатності демократичних країн згуртуватися, щоб об'єднати зусилля в протистоянні цим викликам.

✎ Метою статті є обґрунтування методологічних засад інтеграції України в міжнародні структури колективної безпеки.

✎ Базуючись на послідовному дотриманні загальноєвропейських норм і принципів міжнародного права, Статуту ООН, Гельсінкського заключного акта та інших міжнародних документів, Україна реалізує свою політику у сфері безпеки з додержанням принципу неподільності міжнародного миру й міжнародної безпеки, виходячи з пріоритету загальноєвропейських норм міжнародного права та сумлінного виконання всіх своїх міжнародних зобов'язань, нерозмі-

Постановка проблеми

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Мета

Виклад основного матеріалу